

Kao profesor na katedri za ukrajinski jezik i književnost, autor je u posebnim poglavljima opisao i odjeke Velikog rata u djelima Miroslava Krleže što smo mogli i očekivati, ali i Vladimira Nazora, gdje je analizirao njegovu prilično nepoznatu pripovjetku „Crveni tank“ iz 1922. godine, pokazujući time sve prednosti interdisciplinarnog pristupa.

Kao poseban dio knjige možemo izdvojiti poglavlje „Ratna zbilja zabilježena fotoaparatom“ gdje su u posebnim cjelinama „Iz vojničkoga života“, „Odnos prema ukrajinskom stanovništvu“ i „Sprovodi, groblja“ prikazane fotografije koje su sami vojnici snimili tijekom trajanja ratnog sukoba. Fotografije snimljene tijekom boravka u pozadini svjedoče o prijateljskim odnosima između pripadnika postrojbi sa područja Hrvatske i lokalnog stanovništva, a opisi na poledini, kao što to opaža autor, na neki način služe dokumentiranju stava i percepcije vojnika o novoj okolini. Imajući to u vidu izvorni opisi dani su bez izmjena u kurzivu, a vrijedni komentari i dopune autora nalaze se ispod opisa. Autor je obavio velik i mukotrpan posao identifikacije mjesta snimanja fotografija, jer opisi na poledini često su puta pisani nakon nastanka samih fotografija i mogu nam poslužiti tek kao svjedočanstvo o varljivosti ljudskog sjećanja. Čak i točna imena pisana su često puta na različite načine i pronaći danas ta mjesta samo na osnovu naziva sa poledine bilo bi potpuno neizvediv poduhvat.

Za čitanje svima onima kojima su Karpati, Galicija i Bukovina neka udaljena mitska mjesta iz Krležinih novela. Ondje gdje su prije stotinu godina kosti ostavljali naši pretci, danas, stotinu godina kasnije, ponovno ginu ljudi.

Hrvoje Baričević

Lemić, V. *Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika.*

Zagreb : Naklada Ljevak, 2016. 312 str.

Naklada Ljevak objavila je u ožujku 2016., u okviru svojeg niza Bibliotheca Academica, monografiju o modernoj arhivistici u elektroničkom okruženju. Publikacija se sastoji od uvoda, triju velikih poglavlja, zaključka, popisa literature od 87 jedinica, 15 priloga, popisa 16 tablica i 67 slika, bilješke o autorici, imeničnog kazala te ilustracija – fotografija prostora, gradiva i izdanja Hrvatskog državnog arhiva (HDA) iz Fototeke HDA. Tekst ima 121 bilješku. Knjiga tvrdog uveza ima 312 str., ISBN je 978-953-303-886-5. Recenzenti knjige su iz akademskog, arhivističkog miljea: prof. dr. sc. Hrvoje Stančić, prof. dr. sc. Stjepan Ćosić i dr. sc. Melina Lučić.

U uvodu se ističe kako je pitanje organizacije i dostupnosti informacija jedno od najznačajnijih područja interesa suvremenog društva. Razvoj tehnologije

doveo je do promjene samog društva. Gotovo svi arhivski skupovi posljednjih desetljeća bave se e-zapisima, digitalnim arhivima i strategijama rada arhiva u 21. stoljeću. Od arhiva se očekuje prilagodba novomu okruženju, razvijanje i pružanje naprednih usluga temeljenih na novim tehnologijama.

Prvo poglavlje *Arhivi kao suvremene informacijske ustanove* podijeljeno je na 5 manjih poglavlja. Arhiv promiče i štiti interese i prava građana, budućim naraštajima omogućava vezu s vlastitom prošlošću. Povijesni razvoj arhiva vezan je uz rad i organizaciju uprave. Arhivi imaju kulturnu, znanstvenu, upravnu i uslužnu funkciju. Tijekom 20. stoljeća arhivi se sve više otvaraju te objedinjuju tradicionalnu ulogu čuvara sjećanja s novom ulogom informacijskih središta, koje su u partnerskom odnosu kako sa stvarateljima tako s korisnicima gradiva. Jača edukativna, kulturna i obrazovna funkcija arhiva. Sve je više digitalnog gradiva, arhivskih mrežnih stanica i internetski dostupnih zapisa i obavijesnih pomagala. Tehnologija je arhivima nametnula imperativ pružanja raznovrsnijih i kvalitetnijih informacija, standardizaciju i suradnju. U poglavlju je obrađen razvoj arhiva kao informacijskog središta, povijesni razvoj i koncept arhiva, interakcije arhiva i uprave, tehnološke i društvene promjene koje su dovele do nove uloge arhiva u digitalnom okruženju. Novo je doba, i nove tehnologije, istaknulo korištenje arhivskog gradiva i informacijske usluge arhiva, i utjecalo je na njih. Organizacija informacija u arhivima ide od obavijesnih pomagala do informacijskih sustava. Za arhivistički opis i obavijesna pomagala služe međunarodne norme arhivističkog opisa, razvijeni su i koriste se standardi za razmjenu podataka arhivske zajednice. Prikazani su stručni okvir, trendovi i projekti europske arhivske mreže i djelovanje arhiva u suvremenom europskom okruženju. Detaljnije su obrađene ENArC (European Network on archival Cooperation), APENet (Archives Portal Europe) i APEx (Archives Portal Europe network of eXcellence). Posebno poglavlje posvećeno je hrvatskim arhivima i arhivskoj službi, obrađena je organizacija i djelovanje arhivske službe u Hrvatskoj, MATRA projekt reforme hrvatske arhivske službe, informacijska infrastruktura u hrvatskim arhivima, strategija razvoja e-uprave u Hrvatskoj i elektronički zapisi u hrvatskim arhivima.

Drugo poglavlje *Razvoj i implementacija informacijskog sustava na primjeru ARHiNET-a* dijeli se na 7 manjih poglavlja. HDA je, u suradnji s tvrtkom Avicena Software, krajem 2006. započeo razvoj jedinstvenog arhivskog sustava na temelju kojeg je započela izgradnja nacionalne arhivske informacijske mreže. ARHiNET je mrežno programsko rješenje koje obuhvaća sve funkcije arhiva, čije je uvođenje omogućilo standardiziranje rada državnih arhiva. HDA je kao nositelj projekta u razvoj i implementaciju ARHiNET-a uložio materijalna sredstva i stručni rad. HDA se nakon analize prakse, iskustava, ciljeva, raspoloživih resursa i ostalih relevantnih čimbenika odlučio za izradu vlastitog programa, a ne za kupnju gotovih rješenja. Sustav je osmišljen po modularnom načelu, što znači izradu i implementaciju pojedinih modula kao zasebnih projekata. Strukturu sustava čine dva dijela: otvoreni, namijenjen vanjskim korisnicima, i zatvoreni, namijenjen djelatnicima

arhiva. Programsko rješenje ARHiNET-a sastoji se od nekoliko baza podataka ustrojenih prema logici vrsta zapisa i tipovima korisnika koji imaju pristup pojedinih zapisima. Svi podatci o arhivskim zapisima u ARHiNET-u osmišljeni su u nekoliko osnovnih povezanih entiteta, a njihov opis definiran sukladno međunarodnim arhivističkim normama. Upravljanje, obrada i prezentacija digitalnih sadržaja definirani su unutar različitih modula. Izgradnja mreže arhivskih informacija i ustanova dugoročan je strateški projekt arhivske službe. Prvo poglavlje posvećeno je planiranju i organizaciji te je dana ideja i koncept sustava. Opisana je realizacija sustava, oblikovanje i opis, tehničke karakteristike sustava, struktura sustava u odnosu na idejni koncept programskog rješenja, normativna kontrola zapisa, moduli i funkcionalnost. Objasneni su poslovni procesi arhiva obuhvaćeni sustavom, obrada i opis gradiva, standardiziranje opisa posebnih vrsta gradiva, posebne zbirke, nadzor nad zaštitom gradiva izvan arhiva, planiranje i provođenje nadzornih obilazaka, korištenje gradiva. Implementaciji arhivističkih standarda posvećeno je posebno poglavlje, dane su međunarodne norme arhivističkog opisa i XML sheme za razmjenu podataka. Sustav zaštite i upravljanje digitalnim preslikama i protokol povezivanja ARHiNET-a i sustava za pohranu digitalnog gradiva tvore poglavlje o digitalnom sadržaju. Obrađena je sigurnost u vezi s pristupom ARHiNET-u, sigurnost rada unutar sustava – rad s više imatelja i suradnici na zapisima, sigurnost dohvata, obrade i prezentacije podataka te procjena sigurnosnog rizika i zaštitne mjere.

Treće veliko poglavlje *E-arhiv* podijeljeno je na dva poglavlja. E-arhiv predstavlja skup elektroničkih zapisa u digitalnom obliku uređenih u dokumentacijske cjeline u skladu sa zakonom i drugim propisima kojima se uređuju postupci čuvanja i arhiviranja isprava. E-arhiv predstavlja važan dio razvojne strategije nacionalne arhivske mreže, treba biti dio nacionalnog arhivskog informacijskog sustava kako bi se upravljalo svim vrstama arhivskog gradiva bez obzira na kojem su mediju nastali. Informacijsko društvo dovelo je do promjena arhivskog gradiva i arhivske struke, postavilo nove zahtjeve pred arhiviste i traži redefiniranje arhivske znanosti. Promjene pomiču teorijski i praktički fokus arhiva od samih spisa ka činu njihova nastajanja, odnosno funkcionalnomu kontekstu gradiva. Prvo poglavlje bavi se promjenom paradigme u vezi s arhivima i elektroničkim zapisima. Elaborira se upravljanje elektroničkim zapisima te njihova zaštita i dostupnost. Koncept e-arhiva obuhvaća opći opis sustava e-arhiva, OAIS referentni model, interoperabilnost čimbenika prilikom uspostavljanja nacionalnog sustava e-arhiva u Republici Hrvatskoj.

Zaključak je najšturiji dio publikacije i zauzima pola jedne stranice.

U priložima je kao primjer naveden opis arhivskog fonda prema ISAD(G) normi, primjer opisa stvaratelja arhivskog gradiva prema ISAAR(CPF) normi, primjer opisa ustanove s arhivskim gradivom prema ISDIAH normi, primjer opisa funkcije prema ISDF normi, primjeri opisa arhivskog fonda, matične knjige, obavijesnog pomagala, ustanove s arhivskim gradivom i stvaratelja arhivskog gradiva

u ARHiNET-u, mapiranje ISAD(G) opisnih elemenata s opisnim elementima EAD obratno, primjer XML sheme izvoza zapisa iz ARHiNET-a u EAD standard, primjer zapisa u EAG standard, primjer zapisa u EAD standardu na APEnet portalu i primjer zapisa u EAD standardu.

Živana Hedbeli

Arhiviranje, evidencije i rokovi čuvanja dokumentacije. Jelinović, V., Slovinac, I. (ur.). Zagreb : TEB – poslovno savjetovanje d.o.o., 2016. 184 str.

Četiri godine nakon prvog sličnog priručnika TEB-a, pred čitateljima je novo izdanje koje je, sukladno riječima urednika u uvodnom poglavlju, napose namijenjeno predstavnicima gospodarskih subjekata u postupanju s njihovom dokumentacijom. Doduše, naslov izdanja u tom smislu je neutralan i ne upućuje na takav zaključak, jednako kao ni dizajn naslovnice, koji na ilustrirane *fajlove* taksativno stavlja naslove *proračunski korisnici, poduzetnici, neprofitni* i dr. Razlog zbog čega se uvodničar prvenstveno fokusirao na pravne subjekte s poduzetničkog polja vjerojatno je taj što je neosporna činjenica da su stvaratelji gradiva tog tipa u velikoj mjeri prepušteni sebi i vlastitim spisovodstvenim snagama, jer za njih ne postoje dosljedni i taksativni obvezatni propisi koji bi navedeno područje uređivali.

Priručnik je organiziran u 13 poglavlja (zajedno s *Uvodom*): *Arhivski propisi; Dugoročno arhiviranje elektroničkih isprava; Digitalno arhiviranje i mikrofilm; Obvezatnost uporabe izvornika; Nastanak prava i obveza temeljem ugovora; Čuvanje dokumentacije za koju nije izrijekom propisana obveza čuvanja ni rokovi čuvanja; Propisane obveze čuvanja dokumentacije, vođenja evidencija i rokovi; Pravilnici o uredskom i arhivskom poslovanju; Funkcioniranje arhiviranja dokumentacije kod „male“ organizacije; Primjer Zahtjeva za odobrenjem izlučivanja bezvrijednog registraturnog gradiva; Orijentacijski popis čuvanja poslovne dokumentacije; Računanje rokova.* Za razliku od prethodnog izdanja, koje je većim dijelom obuhvaćalo tekstove jednog autora (od njih četvero), ovo izdanje nudi tekstove njih sedmoro (Živana Hedbeli, Elis Missoni, Silvester Kmetić, Vedran Jelinović, Irena Slovinac i Josip Šabana), posljedica čega je svojevrsna neujednačenost fokusa.

Neuravnoteženost se dijelom razaznaje već kroz ukupnu strukturu izdanja, pa su tako na istoj organizacijskoj ravni teksta formirana poglavlja: *Arhivski propisi* ili *Dugoročno arhiviranje elektroničkih isprava*, koja su zaokružene cjeline pojedinih segmenata upravljanja gradivom, ali i *Čuvanje dokumentacije za koju nije izrijekom propisana obveza čuvanja ni rokovi čuvanja*, koji je zapravo tek jedan dio problematike rokova čuvanja. Nadalje, bilo bi logično i da je posljednjih pet poglavlja spojeno u jedno, zajedničkog nazivnika *Primjeri internih akata i dokumenata za rukovanje i upravljanje dokumentacijom* ili slično tomu.